

**«ЎЗБЕКИСТОН-ФРАНЦИЯ» ДЎСТЛИК ЖАМИЯТИ
O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM
VAZIRLIGI
MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY
UNIVERSITETI
XORIJY FILOLOGIYA FAKULTETI**

**ЗАМОНАВИЙ ФИЛОЛОГИЯ ТАРАҚҚИЁТИДА
ИННОВАЦИЯЛАРНИНГ РОЛИ**

Халқаро илмий конференцияси

15-17 ноябрь 2019 йил

Тошкент - 2019

Ушбу тўпламга «Ўзбекистон-Франция» дўстлик жамияти, Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон миллий университети Хорижий филология факультети Француз филология кафедраси томонидан ўтказилган «Замонавий филология тараққиётида инновацияларнинг роли» мавзuidaги Халқароилмий конференция қатнашчилари, республика ва хорижий олийгоҳлар профессор-ўқитувчилари, катта илмий ходим изланувчилари ва тадқиқотчиларининг замонавий тилшунослик, таржимашунослик, адабиётшунослик ва чет тили ўқитиш методикасининг долзарб муаммоларихамда назарий ва амалий жиҳатларига бағишланган илмий мақолалари киритилган.

Маъсул муҳаррирлар:
: ф.ф.д., профессор Р.Х. Ширинова
ф.ф.д., профессор А.Э.Маматов
ф.ф.д., проф. Сайфуллаев Р.А
ф.ф.н., доцент И.А. Джураева
PhD, доцент Д.И. Джафарова
PhD, Г.С.Қурбонова

Таҳририят аъзолари:
ф.ф.д., профессор А.Э.Маматов
PhD, доцент Д.И. Джафарова
Ф.ф.н., доцент Н.М.Ўрмонова
Ф.ф.н., доцент С.С.Исматов
Катта ўқитувчи Ф.М.Иногамова
Катта ўқитувчи З.М.Яхёева

Тақризчилар:
ф.ф.д., профессор Ж.Ёкубов
ф.ф.н. В.Маматқасимова

Дизайнер: Н.Р.Иногамова

**ОБЩЕСТВО ДРУЖБЫ «УЗБЕКИСТАН - ФРАНЦИЯ»
НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ УЗБЕКИСТАНА ИМЕНИ МИРЗО
УЛУГБЕКА**

ФАКУЛЬТЕТ ЗАРУБЕЖНОЙ ФИЛОЛОГИИ

КАФЕДРА ФРАНЦУЗСКОЙ ФИЛОЛОГИИ

РОЛЬ ИННОВАЦИЙ В РАЗВИТИИ СОВРЕМЕННОЙ ФИЛОЛОГИИ

**Материалы
Международной научной конференции**

15-17 ноября 2019 года

Ташкент - 2019

Сборник материалов Международной научной конференции «Роль инноваций в развитии современной филологии» включает в себя выступления отечественных и зарубежных профессоров, преподавателей, молодых исследователей по актуальным проблемам лингвистики, литературоведения, методики преподавания, переводоведения.

Ответственные редакторы: д.ф.д., профессор Р.Х. Ширинова
д.ф.д., профессор А.Э.Маматов
д.ф.н.. проф. Сайфуллаев Р.А.
к.ф.н., доцент И.А. Джураева
PhD, доцент Д.И. Джафарова
PhD, Г.С.Курбонова

Редакторы: д.ф.н., профессор А.Э.Маматов
PhD, доцент Д.И. Джафарова
к.ф.н., доцент Н.М. Ёрмонова
к.ф.н., доцент С.С.Исмаев
старший преподаватель Ф.М.Иногамова
старший преподаватель З.М.Яхёева

Рецензенты д.ф.н., профессор Ж.Якубов
к.ф.н. В.Маматкасымова

Дизайнер: Н.Р.Иногамова

ТАРИХИЙ АСАРЛАРДА АЁЛЛАР МАВҚЕИ, УЛАРНИНГ НОМИ БИЛАН БОҒЛИҚ ИБОРА ВА МАҚОЛ ХУСУСИДА

Тешабоева З.Қ-ЎзДЖТУ

Маълумки тарихий асарларда аёлларнинг ижобий ва салбий образлари яхши тасвирланган. Лекин шунга қарамай, турмушда рўй берадиган барча яхшилик ва ёмонлик ҳам фақат ҳаётни давом эттириши учун яхшиликка ибрат бўлиб хизмат қилган. Заҳириддин Муҳаммад Бобурнинг оналари Эсан Давлат бегим, Қутлуг Нигор хоним, опаси Хонзода бегимнинг фаолиятлари, улар кўрсатган мардонатор ҳатти-ҳаракатлар тарихда ёзилиб қолган. Темурий маликалар Сарой Мулк хоним, Гавҳар Шод бегим, Хадича бегим, Хонзода бегим, Гулбадан бегим ва Зебунисо бегимларнинг ҳаёт йўллари ўта мураккаб бўлганки, улар қаторида тарихда ўзининг жасоратлари билан из қолдирган. Шу билан бир қаторда ушбу мақолада Эсан Давлат бегим, Сарой Мулк хоним, Зебунисо бегим ва олмон шарқиуноси Аннамария Шиммеллар ҳақида фикр юритилган. Тарихий манбалардаги аёлларнинг ижодий фаолияти ва ўзига хос хусусиятларини очиб беришга ҳаракат қилинган. Баъзи ибора ва мақоллар уларнинг номи билан боғлиқлиги ва таржима хусусиятларига ҳам бироз тўхталган. Эсан Давлат бегим, Сарой Мулк хоним, Зебунисо бегим ва олмон шарқиуноси Аннамария Шиммелларнинг аёл сифатида ҳаётдаги тутган ўрни белгиланган.

Филология фанлари номзоди, доцент Абдуазим Содиқовнинг маърузаларини вужудим кулоққа айланиб тинглаганимда Вильгельм фон Гумбольдтнинг «Женщины ближе к человеческому идеалу» деган гапини кўп қайтардилар. Устозимнинг нутқидаги аёлларни улуғлаши менга мотивация берарди. Бу мотивация тадқиқотларим давомида аёлларнинг фан тараққиётига қўшган ҳиссалари, уларнинг фаолиятини чуқурроқ ўрганишга ундаганди. Ҳимоя жараёнида устоз Азиз Қаюмовнинг «Нодирадек мардона аёллардан Европа шоиралари орасида борми? Шу ҳақида нима биласиз?», деган саволлари ҳали ҳали кулоғим остида жаранглайди.

Кейинчалик устознинг аёл борасидаги айтганларига таяниб, фикрни жамлаш, бир тизимга солиб, мақола ёзишга туртки бўлди. Тарихий асарларни фразеологик бирликлар, мақол ва маталларисиз тасаввур этиб бўлмайди. Азал азалдан тараққий этиб келган ва миллат менталитетига сингиб кетган иборалар, адабиётимизнинг хазинасига айланган. Шу билан бирга тарихий асарларда аёлларга қанчалик

эътибор қилинган ва улар нималар билан машғул бўлган, деган тушунча ётарди. Ҳар қандай муҳит ва шароитга қарамай, олима аёллар фоний дунёда турмоқ ва ўздан ниманидир жамиятга қолдириш мақсад ва илинжида яшаганлари маълум.

Аёллар ҳақида сўз борганда Заҳириддин Муҳаммад Бобурнинг катта онаси Эсан Давлатбегимнинг давлат аёнлари билан бўлган фаолияти «Бобурнома»да муаллиф томонидан таърифланиши кўз олдимга келади. У аслиятда шундай эди: «*Хожа Қози ва Қосим қавчин ва Али Дўст тағойи ва Узун Ҳасан ва яна баъзан давлатхоҳлар менинг улуг онам Эсан Далатбегимнинг қошида йиғилиб сўзни бу ерга қўйдиларким, Ҳасан Яъқубни маъзул қилиб, фитнасига таскин берилгай. Хотунлар орасида раъй ва тадбирда, менинг улуг онам Эсан Давлатбегимча кам бўлгай эди, бисёр оқила ва мударббара эди. Кўпроқ иш-куч аларнинг машварати била бўлур эди*» [4; 47].

Сўзни бир ерга қўйиш мақсади, ким атрофида йиғилиш, сарой аёнлари, ҳатто эр кишилар сўзини икки қилмайдиган зот атрофида тўпланиши, Бобурнинг катта онасининг ақл идрокини **сўзни бу ерга қўймоқ**, яъни қарор қилмоқ орқали етказиб берганлиги муҳим аҳамият эга. Яна аёллар орасида Эсан Давлатбегимча кам бўлгай эди, деб таъкидлайди Заҳириддин Муҳаммад Бобур.

Мазкур парчани инглиз таржимони Жон Лейден куйидагича ўгирган:

In the consequence of this, Khwajeh Kazi, Kasim Kochin, Ali Dost Taghai, Uzun Hasaan, and several others who were attached to my interests, having met at my grandmother Isan-doulet Begum's, came to the resolution of dismissing Hasaan Yakub, and in that way of putting an end to his treasonable views [J.Leyden P. 27, 1826].

– Натижада Хожа Қози, Қосим Қавчин, Али Дўст тағойи ва бошқа бир қатор одамлар менинг бувим Эсан Далатбегим билан учрашиб, Ҳасан Яъқубни ишдан бўшатиш тўғрисида **қарор қабул қилдилар**. Унинг хиёнаткор қарашларига чек қўйишнинг бирдан бир усули бу эди.

Аслиятдаги ажратиб ёзилган **сўзни бу ерга қўймоқ** Ж.Лейден таржимасида **қарор қабул қилмоқ** орқали акс этганлигини кўрамай.

Аслият матни *Хожа Қози ва Қосим қавчин ва Али Дўст тағойи ва Узун Ҳасан ва яна баъзан давлатхоҳлар менинг улуг онам Эсан*

Далатбегимнинг қошида йигилиб сўзни бу ерга қўйдиларким, Ҳасан Яъқубни маъзул қилиб, фитнасига таскин берилгай. Хотунлар орасида рағъ ва тадбирда, менинг улуг онам Эсан Давлатбегимча кам бўлгай эди, бисёр оқила ва мудаббира эди. Кўпроқ иш-куч аларнинг машварати билан бўлур эди яна инглиз таржимони В.Текстонда қуйидагича берилган:

Khwaja Qazi, Qasim Qauchin, Ali Dost Taghayi, Uzun Hasan, and some of my other supporter met with my grandmother Esan Dawlat Begim and decided to depose Hasan Ya'qub and put down the conspiracy. (For tactics and strategy, there were few women like my grandmother, Esan Dawlat Begim. She was intelligent and a good planner. Most affairs were settled with counsel.) [Wh. Thackston, P. 29].

– Хожа Қози, Қосим Қавчин, Али Дўст тағойи ва бошқа бир неча тарфдорларим бувим Эсан Далатбегим билан учрашиб, Ҳасан Яъқубни ишдан бўшатишга ва фитнага чек қўйишга қарор қилишди. Тактика ва стратегияларни қўллашда менинг бувим Эсан Давлатбегим сингари аёллар кам эди. У ақлли ва ишни яхши режалаштирувчи шахс эди. Кўпгина ишлар унинг маслаҳати билан ҳал қилинар эди.

Таржимада В.Текстон ҳам аслият маҳсули сўзни бу ерга қўймоқни қарор қилмоқ тарзида берган. Тарихий асарларнинг таржимасига ҳар бир таржимон жиддий ёндашган ва баҳоли қудрат аслият мазмунини очиб беришга ҳаракат қилган. Тадқиқот мавзуси бевосита фразеологик бирликлар билан алоқадор бўлганлиги туфайли аслиятнинг қайси жойида ибора қўлланганлиги эътиборимизни тортган эди. Лекин бу ерда мақола мақсади бошқа. Фанда гендер масаласи, аёл ҳақидаги тушунчаларни бирлаштириш, хусусиятларни қиёлаш ва улуғлашдан иборатдир.

Машҳур олмон исломшуноси ва шарқшунос, филология фанлари доктори, Аннамарие Бригитта Шиммел Ислом дини ва шарқ сўфизмининг Европадаги энг етук мутахассисларидан биридир. Америка, Ҳиндистон, Европа ва Яқин Шарқ мамлакатларидаги олимлар Шиммел хонимнинг номини жуда яхши билади. «Буюк мўғуллар империяси» (истисно ўрнида ... китоб «Буюк мўғуллар империяси» деб аталган), «Жонон менинг жонимда» (Йўлдош Парда таржимаси 1999) асарлар муаллифи бўлган.

У ўзининг китобида темурийлар авлоди ва темурий маликалар, қолаверса аёллар ҳақидаги ноёб хислатларни етарлича тилга олган. Фозила ва олима аёл сифатида Аннамария Шиммелни «маданиятлараро энг яхши

мулоқотни йўлга қўйган фан арбоби, маданиятлараро мулоқотни йўлга қўйишда шу маданиятларни ўзи яхши билган, бошқаларга ўргатадиган ва бошқаларнинг маънавияти, кадриятларини яхши анлаган, бутун умри давомида тўплаган билимларини шогирдларига улашадиган, миллатлараро ишонч кўпригини курадиган олийжаноб шахс» деб Германия давлати тан олган.

Аннамария Шиммел “The Lady is my soul” – «Жонон менинг жонимда» деб номланган китобининг кириш сўзини қуйидаги эпиграф билан бошлайди: «Рутсимон, Наомий боғичисимон Жоним бир аёлдир қаршингда сенинг!».

У ўзининг ушбу китобида аёллар ҳақида шундай ёзади: Ибн Арабий сўфийлик йўналишида 15 та кишига «хирқа», яъни сўфийлар кийимини кийдирган бўлса, шулардан ўн тўрттаси хотин-қизлар бўлган, чунки худди мавлоно Жомий таъкидлаб ўтганидек, маънавий ҳаётнинг барча жабҳаларида аёлларнинг юксак, даражаларга эришишлари мумкинлигига олимнинг имони комил бўлган. Аёллар авлиёлик пиллапоясининг энг юқори поғонаси бўлмиш «қутб» ёки «ўзак» даражаларига ҳам эришишлари мумкин эди. Ибн Арабий умрининг охиригача аёлларга юксак ҳурмат-эҳтиром кўрсатган, уларга ўзининг амру-маъруфлари ҳамда маърузаларида иштирок этишга рухсат бериб, уларга мураббийлик қилган [1; 58]. Шиммел ўзи аёл бўла туриб ўз жинсини улуғлаш эмас балки, Роҳибларнинг аёлларга бўлган ҳурмат-эҳтиромини воқеалар билан китобида тасвирлаган. Аннамария Шиммелнинг ўлимидан сўнг босилиб чиққан «Буюк мўғуллар империяси» китоби эса интернет сайтларидан бирида беш юлдузли маълумотлар манбай сифатида қайта қайта ўқилиб туриши фикрнинг далилидир.

Аёллардаги хислат ва ривоятлар, тарихда мақол каби шаклланиб, авлоддан авлодга етиб келганки, айнан ўша мақолнинг этимологик нуқтаи назарини ҳам ўрганишга тўғри келади. Шу хусусда Турғун Файзиевнинг «Темурийлар шажараси» китобидан парча келтирамиз:

«Нақл қилинишича, Сарой Мулк хоним кунлардан бир кун ўз жамғармаси ҳисобига савоблик учун худо йўлида бир мадраса бино қилдиришга Амир Темурдан ижозат сўрайди. Ҳукмдордан рухсат бўлгач, отаси Қозонхон томонидан совға қилинган бир жуфт олмос балдоғини сотувга қўйиб, мазкур маблағни мадраса қурилишига сарфлаган экан. Сарой Мулк хоним мадрасанинг қурилиш жараёнида

тез-тез қурилиш майдонига келиб, устабоши ва иш бошқарувчиларга кўрсатмалар бериб турган. Ривоят қилинишича, мадраса қурилиши ниҳоясига ета бошлаган пайтда Сарой Мулк хоним одати бўйича ўз канизлари билан қурилиш майдонига келади ва устабошига бинонинг кам кўстлари ҳақида кўрсатмалар беради. Устабоши Сарой Мулк хонимнинг юзини кўрмаган бўлса-да, лекин унинг жозибали сўз оҳанглиридан ниҳоятда оқила ва ўткир зехнли аёл эканлигига имони комил бўлади. Малика кетгач, устабоши хоним билан бўлган бир нафаслик мулоқотдан олган таассуротини ичига сиғдириб, ҳиссиёт ғалаба қилиб, атрофидаги усталарга:

– Ёпирай, аёл зоти ҳам шунчалик доно ва оқила бўладими? ... Хоним ҳақида шу кунгача эшитган барча таъриф-тавсифларнинг ҳаммаси тўғри эркан. Қани энди ҳамма аёллар ҳам шундай нафосатга эга бўлсайди – деб, чуқур уф торгади.

Устабошининг соддадиллик билан айтган беғубор сўзлари тез орада қурилишдаги барча корфармою, уста ва мардикорлар орасида тарқалади. Бир-икки кун ўтгач, миш-мишлар болалаб, «нима дейсан устабоши хонимга ошиқ бўлиб қолган эмиш» деган сўзлар тарқаб кетади. Табиийки, бу миш-мишлар Сарой Мулк хонимнинг канизакларидан бири қўлида рўмолга ўралган лаганчани устабошига узатаркан, – хоним ушбу тухумларни сизга юбормишлар. Токи мазкур етти хил рангга бўялган етти дона тухумни тановвул айлаб, аларнинг мазаси бир хилму, ёхуд ҳар бирининг мазаси алоҳидаму, ушбуни фарқлаб бергайсиз. Жавобини эртага киём пайтида эшитурмиз – деб қайтиб кетади. Устабоши рўмолни очиб, етти хил рангдаги тухумни ўз кўзи билан кўргач, хоним нимага шама қилаётганини тушуниб, чуқур изтиробга чўмади.

Шу кунларда «Соҳибқирон Амир Темур навбатдаги юришдан қайтиб келаётгани, бугун-эрта Самарқандга етиб келиши» ҳақидаги овозалар тарқалади. Устабошининг кўз ўнги қоронғулашиб, қўли ишга бормай, ўз тақдири ҳақида ўйларкан, «миш-мишлар бошимга бало бўлди, ҳадемай соҳибқирон етиб келса, мени соғ қўймас, жазога мустаҳиқ қилмоғи муқаррардур. Начора, тақдири азалда битилгон эрканда. Аммо чиқмаган жондин умид, деганлар машойихлар, бу ердин қочмоқ чорасини изламоқ даркор. Дарвоқе, қочиб ҳам қаерга борғумдир. Пастга ҳам тушиб бўлмайдур, дарҳол тутуб зиндонга солурлар. Не қилмоқ керак?»

Устабоши ўйлаб-ўйлаб бир қарорга келгач, шогирдини ёнига чақириб, уни ўз

режасидан воқиф қилади. Устабоши ўзига иккита қанот боғлаб, гумбаз устидан сакрайди. Қанот ёрдамида шаҳар четидаги яйловга шўнғийди. Аммо қўнишга улгурмай, боши билан ерга қадалиб, оламдан ўтади. У манзарани кузатиб турган шогирд «эх аттанг, устоз андак хатога йўл қўйибдурлар. Зеро, қанот билан бирга дум ҳам боғламоқ лозим эрди» – деб шогирд ўзига қанот ва дум боғлаб, гумбаздан яланглик томон парвоз қилади. Воқеан шогирд дум ёрдамида сихат-саломат ялангликка қўниб, кўздан ғойиб бўлган экан. Шундан буён халқ орасида «устадан шогирди ўзган», деган мақол қолган бўлса эҳтимол» деб Турғун Файзиев мақол этимологиясини ўқувчига ҳавола этади.

Шогирд устоздан ўтар деган мақол ростдан ҳам Сарой Мулк хонимдан қолганмикин? Бу тарихий шахсларни идеаллаштиришга кирмасмикин? Реал ҳаётда балки ҳақиқатга яқиндир. Бинони тўлиқ топширмагунча устани қурилиш майдонидан пастга туширмас, ҳатто оиласига ҳам рухсат берилмас, балки. Нима бўлганда ҳам устоз Турғун Файзиев ҳеч қаерда берилмаган маълумотни келтиради. Шунининг учун «устадан шогирди ўзган», деган мақол қолган бўлса эҳтимол» ини холисона қолдиради.

Яна машҳур аёллардан бири Бобурий малика Зебуннисо бегим ҳақида. Зебуннисо бегим (1639-1689) забардаст шоира, етук олима, танбур чертувчи уста созанда ва мохир ҳаттот бўлган. Араб, форс тилларининг сарфу нахв (морфология ва синтаксис), фикҳ (қонуншунослик), мантик, фалсафа, тарих фанларини пухта ўзлаштирган. У настаълиқ, насх ва шикаст хатларини зўр маҳорат билан ёзган. Зебуннисо бегимнинг чиройли бир девони, тасаввуф фалсафасига оид «Мунис ул-арвоҳ» номли асари бўлган. Тафсир соҳасида 769 варақли қўлёзмадан иборат «Заб ат-тафосир» (Гўзал тафсирлар) китобларини ёзган. Бундан ташқари, илоҳиётга оид «Зеб ан-нашаот» номли асар ёзиб, уни ўз устозига бағишлаган. Ҳиндистон мусулмонлари учун дастуруламал бўлиб қолган «Фатвойи Оламгирий» («Шариат қонунлари мажмуаси») номли асарни форс тилига таржима қилган таржимон олим эди [8; 278]. Зебуннисо бегим олий ҳимматли ва саҳоватли бўлган. У ўз замонасининг олимлари, шоирлари ва санъат аҳлларига ғамхўрлик ва ҳомийлик қилган, илм-фан ривожига ҳисса қўшган. «Олами ислом» тазкирасида қайд этилган «Отаси Аврангзеб ҳукмдорлик билан қозоналмаган шухратни, Зебуннисо бегим илм ва одоб билан қўлга киритди» ибораси фикримизнинг далилидир [8; 279]. Яна тарихдан

Нодирабегим, Увайсий, Махзуна каби шоирларни кўплаб келтиришимиз мумкинки, илм-фан равнақида уларнинг фаолияти муҳим аҳамият касб этган.

ХУЛОСА

Ҳозирги кунда ҳам аёлларнинг барча фан тармоқларида қанчалар фаол иштирок этишаётгани-ю, қаламни кўлдан кўймаётганликлари қафда тургандек аён бўлади. Улар фаолиятининг бардавомлиги давлат ташкилотларида раҳбар лавозимида ишлаётган ва ўз вазифаларини аъло даражада адо этиш билан бирга, ижод қилаётган олима ва шоира, адибаларимизни кўриш кўзни

қувонтиради. Улар меҳрибон она бўлиш билан бирга, илм-фанга қатта ҳисса қўшаётган, оила-жамиятда ҳам баб-баробар вазифаларини адо этаётган ҳазрати аёлдир. Мен шулар қаторида бугунги кун аёлини олий таълим муассасаси раҳбар ва устозлари Дилором Ашурова, Гуландом Боқиева, Гулчехра Рихсиева, Эльмира Муратова, Венера Қаюмова, Каромат Муллахўжаева, Гулноз Халлиева, Маргарита Галиева, Гули Эргашева, Шарифа Ғаниева, Бегойим Холбековаларда кўраман. Шу билан бирга демокчиманки, тарих давомчилари сифатида бугунги ёшлар авлод аждодларимизга лойиқ бўлишлари лозим ва жоиз деб биламан.

АДАБИЁТЛАР:

1. Annamaria Shimmel. "The lady is my soul". Жонон менинг жонимда. Йўлдош Парда таржимаси. – Т.: Шарқ., 1999. – 172 б.
2. Beveridge, Anette Susannah. The Babur-nama in English. Emperor of Hindustan Babur. – London, 1921. – 880 p.
3. Заҳириддин Муҳаммад Бобир. Бобирнома. Шамсиев П, Мирзаев С. – Т.: Ўз ССР Фан нашриёти., 1960. – 514 б.
4. Заҳириддин Муҳаммад Бобур. Бобурнома. – Т.: Шарқ, 2002. – 335 б.
5. Заҳириддин Муҳаммад Бобур. Бобурнома. – Т.: Ўқитувчи, 2008. – 287.
6. Заҳириддин Муҳаммад Бобур энциклопедияси. – Т.: Шарқ, 2017. – 744 б.
7. Leyden John. Memoirs of Zehir-Ed-Din Muhammed Baber: Babur Emperor of Hindustan. – London., 1826. – 432 p.
8. Файзиев Т. Темурийлар шажараси. – Т.: Ёзувчи, Хазина., 1995. – 349 б.

ДАРС ЖАРАЁНЛАРИДА ПЕДАГОГИК ТЕХНОЛОГИЯЛАРДАН ФЙДАЛАНИШНИНГ АФЗАЛЛИКЛАРИ

Толипов Н.А. – ЎзДЖТУ

Ушбу мақолада дарс жараёнларида педагогик технологиялардан фойдаланишнинг афзалликлари илмий жиҳатдан таҳлил этилди.

В данной статье анализируются научные эффективные использования педагогических технологий в учебном процессе.

This article analyzes the scientific effective use of pedagogical technologies in the educational process.

Бугунги кунда маъруза ва семинар машғулотларини ўтишда замонавий педагогик технологиялардан самарали фойдаланиш замон талабидир. Лекин презентация шаклида кўпчилик дарсларни олиб боради, бунинг ўзи дарс учун етарли эмас. Ушбу мақолада дарс жараёнларида педагогик технологиялардан фойдаланишнинг афзалликлари илмий жиҳатдан таҳлил этилди.

ФИКРЛАР ХУЖУМИ. Бевосита жамоа бўлиб «Фикрлар хужуми» («Мозговая атака») олиб бориш. Бу методдан мақсад мумкин қадар катта миқдордаги ғояларни йиғиш, талабаларни

айни бир хил фикрлаш инерциясидан холи қилиш, ижодий вазифаларни ечиш жараёнида дастлаб пайдо бўлган фикрларни енгитишдир. Бу метод А.Ф.Осборн томонидан тавсия этилган. Бу методнинг асосий тамойили ва қовдаси баҳс иштирокчилари ишлаб чиққан ғоялар танқидини мутлақ тақиқлаш, ҳар қандай луқма ва ҳазил-мутоибани рағбатлантиришдир. Бу методдан фойдаланишнинг муваффақияти кўп жиҳатдан ўқитувчи - машғулот раҳбарига боғлиқ. «Фикрлар хужуми» иштирокчилари миқдори 15 кишидан ошмаслиги керак. Машғулотнинг давомийлиги бир соатгача.

Shorasulova A.I. Turk tilida “vaqt” tushunchasining “belgi - xususiyat” bildiruvchi leksemalar yordamida ifodalanishi.....	220
Tukhtaeva S. Comment donner du sens a l'apprentissage du français et motiver les élèves pour qui la France est un pays lointain et inconnu de culture très différente?.....	222
Urmanova D. Different approaches of teaching speaking skill for young learners.....	223
Усаров И.К. Эффективная методика обучения сложным предложениям смешанного типа в высшей школе.....	225
Ўсаров И.К. Қўшма гап катта лисоний белги (семиозис) сифатида ва унинг синтактик ва стилистик табиати.....	227
Filimonova L.Yu. Advantages and drawbacks of innovative translation methods	232
Kholmurodova F. English-language technique process.....	234
Орехин-Рыжина В. А. О методах работы с юмористическими текстами на занятиях по французскому языку.....	236
Ортиқова Д.О. Малакали касб эгаларини тайёрлашда инновацион технологияларнинг ўрни.....	237
Отақулов Н. Б. “Ёш” мезуратив лексик ва фразеологик бирликларининг француз ва ўзбек тилларида қўлланилиши.....	239
Рахматуллаева У.С., Абдурахманова Н.Д. Современная педагогическая и инновационная технология на семинарских занятиях.....	242
Рахматуллаева У.С., Худайбергенова Г., Махаматова З. Ёшларнинг маънавий ва интеллектуал салоҳиятини оширишда инновацион ёндашувлар.....	244
Rahmatullayeva U.S., Bekniyazova G. Dars jarayonlarida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan – debat va 6x6x6 usulidan foydalanish afzalliklari.....	246
Рофиева Г.Ю. Метафоранинг когнитив-семантик таснифи.....	248
Ражабова С., Ходжаева М., Мирюсупова У. Франсуа мориакнинг «илонлар чангалида» асарида қўлланилган иборалар хусусида.....	252
Ruziboeva N. L'actualité de l'utilisation de méthodes de projet et d'activité dans l'enseignement de langues étrangères.....	253
Рузибаева Д. Проблемная лекция как фактор успешного сотрудничества в обучении.....	256
Урмонова Н.М. «Человек, знающий язык – познаёт мир».....	257
Umarova S. La réalité cognitive de la compétence discursive.....	259
Усмонов С.Ф. Хозирги замон немис тилидаги публицистик матнларда стилистик воситаларнинг хусусиятлари	262
Tadjibaeva M. Expressing forms of addressing in translation of the novel “days gone by” (o`tgankunlar) by A.Kadiriy.....	265
Тешабоева З.Қ. Тарихий асарларда аёллар мавқеи, уларнинг номи билан боғлиқ ибора ва мақол хусусида.....	268
Толипов Н.А. Дарс жараёнларида педагогик технологиялардан фойдаланишнинг афзалликлари.....	271
Турланова С. Применение когнитивного подхода в обучении иностранному языку.....	273
Улашева Д. Корпус лингвистикаси: лисоний корпус тушунчаси.....	275
Ульджаева Д.А. Роль компетентностного подхода в инновационном образовании. Актуальные задачи по воспитанию и укреплению идеологического иммунитета у молодого поколения.....	277
Usarov I.K. Composite(compound and complex) sentence theory. the problem of syndetic and asyndetic types of composite sentence.....	279
Халматова Ш. Сложные заимствованные имена существительные.....	284
Ҳамроева Ҳ. Э. Воҳидовнинг “Раққоса” шеъридаги бадий ифодалар.....	285
Хасанова Ш. К. Педагогнинг касбий ва коммуникатив компетентлигининг	